

BATI ALMANYA LİNYİTLERİNE GENEL BİE BAKIŞ

Y. Mad. Müh M. İzzet ÖZERDEM

En son yapılan tetkiklere nazaran Batı ve Doğu Almanya linyit yataklarının rezervi 105 milyar ton tahmin edilmektedir. Bunun 65 milyar tonu Batı Almanya, 40 milyar tonu Doğu Almanya ve Polonya idaresi altındaki bölgede bulunan linyit yataklarına ait olup, bunlar muhtelif damar kalınlıklarına sahiptir. Meselâ; Ostelbien mıntıkasında iki damar mevcuttur. Bunlardan üst damar aşağı yukarı istihsâl edilmiş olmakla beraber alt damar halâ mevcut olup, 9-12 rn. kalınlığındadır. Buna mukabil Doğu Almanyada 100 m. kalınlığındaki damarlara sahip linyit yataklarına tesadüf edilmektedir. (Merseburg/Geiseltal). Batı Almanyada Rheinland linyit mıntıkasında ise 60 m. ve hatta 100 m. kalınlığında linyit damarları mevcuttur.

Doğu Almanya linyit yataklarında (Örtü tabakası (dekapaj)/Kömür) nispeti 6:1, bazı ahvallerde 10:1 olmasına mukabil, Batı Almanyadaki Rheinland mıntıkasında (1954 senesinde) 0,6:1 ve 1962 den beri 2,5:1 ve daha fazladır. Dev adımlarla ilerleyen tekniğin veriminden bütün gücüyle istifade etmesini bilen Batı Almanya linyit açık işletme müesseseleri için artık örtü tabakasının kaim olması veya suların tahliyesi büyük bir problem olmaktan çıkmış vaziyettedir zira her husus tam manasiyle etüd edilmiş, programlaştırılmış ve mekanize edilmiştir. Batı Almanya linyitlerinin kalitesinin düşük olması da artık bir problem değildir, zira kalorisi düşük ve fazla rutubetli olan linyit ya modern termik santrallarda elektrik enerjisine çevrilmekte veyahut da briket haline getirilmekte ve bu suretle yakıt kıymeti yükseltilmektedir. Aşağıda verilen (Tabelâ I), Almanya linyit istihsâli ve briket imalindeki kalkınmanın en bariz misalidir. Bu tabelâda yalnız 2. Dünya savaşıma kadar olan zaman

içerisindeki Almanya linyit istihsâli ve briket imâli verilmiştir.

TABELÂ: I

Sene »	İstihsâl (milyon ton)	Briket imâli (milyon ton)
1885	15,32	0,75
1900	39,85	9,25
1913	86,28	21,98
1920	111,04	23,88
1929	173,09	42,14
1938	195,14	44,12
1943	154,85	61,27

2. Dünya Savaşı, Almanyanın taşkömürü istihsâlini tamamen sekteye uğratmış ve diğer taraftan Saar ve Yukarı Silezyanın Batı Almanya'dan ayrılması Alman iktisadiyatında büyük bir rol oynamış ve durumu bir kat daha kritikleştirmiştir. Bu durum kargısında Batı Almanya linyit işletmeleri büyük bir hızla kalkınıp taşkömürünün Alman maden iktisadiyatındaki eksikliğini biraz olsun takviye etmeye çalışmışlardır. Batı Almanya linyit işletmelerinden Helmstedt, Hessen ve Bayern açık ve yeraltı linyit işletmeleri tam manasiyle kalkınmaya gayret etmişlerse de Rhein nehrinin sol tarafında kalan mıntıkadaki linyit açık işletmelerinin seviyelerin ulaşamamışlardır. Bunu aşağıda verilen (Tabelâ II) gayet bariz bir şekilde göstermektedir.

Niedersachsen mıntıkasındaki linyit yataklarının en büyüğünü ve iktisaden kıymetli olanını Braunschweigischen Kohlenwerke - Helmstedt firması işletmektedir. Helmstedt'deki linyit yatakları takriben 10 km. uzunluğunda, 1,7 km. genişliğinde ve vasat $22+10=32$ m. kalınlığında olup iki açık işletme - linyit damarı "Treue ve Viktoria" azami 110 m. derinliğindedir. Baş açık işletme Treue, umumi istihsâlin %60 ver-

TABELÂ: n

	Niedersachsen /Helmstedt)	Hassen (B i n T o n)	Bayern	Rheinland	Batı	Almanya
1956						
İstihsâl	6717	3567	2823	82128		95235
Briket imâli	1499	83	154	15222		16958
1959						
İstihsâl	6461	3602	3562	80027		93652
Briket imâli	1351	50	64	13740		15205
1960						
İstihsâl	6759	3739	4259	81381		96138
Briket imâli	1442	34	109	13664		15249
1961						
İstihsâl	6781	3600	4555	82258		97194
Briket imâli	1456	33	139	13887		15515

mektedir. Bundan başka Wulfersdorf ve Viktoria açık işletmeleri mevcutsa da bu mntıkasının Doğu ve Batı Almanya hududunda bulunması yüzünden 2. Dünya Savaşından sonra yapılan hudut anlaşması üzerine batıda kalan mntıka yeni bir açık işletme Helmstedt; doğuda kalan ve kuzeye doğru uzanan kısım ise Wulfersdorf olmak üzere ikiye ayrılmıştır. İşletmenin bir kısmı, yani büyük elektrik santralı Harbke, Briket fabrikası Bismark ve Viktoria açık işletmesinin bir kısmı 26 Mayıs 1952 denberi Doğu Almanya hudutları dahilindedir. Helmstedt mntıkasmdak' linyitler Rheinland mntıkasmdaki linyitlere nazaran daha iyi kalitededir. (Rutubeti düşük, kalorisi daha yüksektir 2800 - 2900 cal/kg.) Hassen mntıkasmdaki linyitler, yeraltı ve açık işletme olarak istihsâl edilmekte oluo daha ziyade Kasssn-Hersfeld endüstrisine faydalı olmaktadır.

Bayern mntıkasında da iktisadî kıymeti haz linyit yatakları mevcut olup bunlardan Oberpfalz'daki Wackerdorf işletmesi (Bayerischen Braunkohlen Industrie AG-Seh"wandorf firmasına ait) oldukça büyük bir manâ ifade eder. Buradan isthsâl edilen linyitler daha ziyade briket imâlinde ve elektrik santralında (Dachelhofener Dampfkraftwerkes der Bayernwerk AG) kullanılmaktadır.

Rheinland mntıkasındaki linyit yatakları Rhein (Ren) nehrinin batı kısmında uzanır. Bu

mntıkadaki linyit yataklarının en büyük ve iktisadî ehemmiyeti olanını Rheinische Braunkohlenwerke AG" firması işletmektedir. Müessesese Müdürlüğü Köln şehrinde olan bu firmasının halihazırda dört gurup halinde on büyük açık işletmesi ve oniki briket fabrikası mevcuttur. Batı Almanya linyit istihsâlinin takriben %80' ini ve briket imâlinin takriben %77'sini veren bu firma hakkındaki incelemelerden gelecek yazıda bahis edilecektir.

Rrheinland mntıkasının 1963 senesinden 1961 senesine kadarki linyit istihsâlini ve briket imâlini aşağıdaki (Tabelâ: III) göstermektedir

Sene	Linyit istihsâli	Briket imâli
1936	48,70 milyon ton	10,54 milyon ton
1938	57,59	11,96 > »
1945	16,60	3,67 , »
1946	43,27	9,83 ..
1948	54,48	11,59 ! >
1950	63,68	13,41 ,
1951	69,20	14,35 ,
1952	71,39	14,90 > >>
1953	73,43	15,02
1954	75,70	15,05)
1955	77,78	14,79 > »
1956	82,13	15,22 , »
1957	83,57 ,1	15,08 / >
1958	80,32	14,75 , '•
1959	80,03	13,74 ,
1960	81,38	13,66 «
1961	82,26	13,89 , »

Rhemland mıntıkası linyitleri takriben %62 rutubet ve 18001 cal/kg ihtiva etmekte olup istih-sâlin %48'i briket imâlinde, % 46'sı elektrik santrallarında kullanılmaktadır. Bakiye % 6 sı tuvenan olarak satılmaktadır.

Batı Almanya linyit işletmelerinin rasyonel çalışmalarının neticesi olarak linyit istihsâli gün /m.,K.,iA. geçtikçe artmaktadır. Aşağıda verilen (Tabela: IV) durum hakkında fikir vermektedir.

TABELÂ: IV
Batı Almanya linyit istihsâlinin 1961 ve 1962 senelerinin mukayesesi

Sene		Rheinland	Helmstedt	Hessen	Bayem	Batı Almanya
1962	t.	85368703	6861955	3739910	5259936	101230509
	%	84,3	6,8	3,7	5,2	100
1961	t.	82258160	6780560	3599949	4555326	97193995
	%	84,6	7,0	3,7	4,7	100
62/61	t.	+3110548	+ 81395	+ 159961	+704610	+4056514
	%	+3,8	+ 1,2	+4,4	+15,5	%4,2

